

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Valstybės biudžetinė įstaiga, Gynėjų g. 6, LT-01109 Vilnius, tel. (8 5) 261 0560, faks. (8 5) 261 6813, Civilinių bylų skyriaus raštinės tel. (8 5) 261 1393, El. p. lat@lat.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602032

Zofija Veronika Lipeikienė
Advokatas Kęstutis Čilinskas
Vykinto g. 7-2
08118 Vilnius

Alfredas Rukšėnas
Genocido ir rezistencijos tyrimo
departamentas
Gedimino pr.40/1,
01001 Vilnius

VšĮ Versmės leidykla
Geležinkelio g.6
02100 Vilnius

PRANEŠIMAS APIE KASACINIO SKUNDO ĮRAŠYMĄ Į AUKŠČIAUSIAJAME TEISME KASACINE TVARKA NAGRINĖTINŲ BYLŲ SĄRAŠĄ

2011 m. balandžio 20 d.

Bylos Nr. CIK-422-2011

Teismo proceso Nr. 2-02-3-08528-2009-1

Pranešame, kad **2011 m balandžio 20 d.** į Lietuvos Aukščiausiajame Teisme kasacine tvarka nagrinėtinų bylų sąrašą įrašytas Civilinių bylų skyriaus teisėjų atrankos kolegijos 2011-04-19 nutartimi priimtas **ieškovės Zofijos Veronikos Lipeikienės** kasacinis skundas dėl Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011-01-14 nutarties ir Vilniaus miesto 2-ojo apylinkės teismo 2010-02-08 sprendimo peržiūrėjimo bei siunčiame šio skundo nuorašą (egzempliorių) (CPK 350 straipsnio 7 dalis).

Pagal CPK 351 straipsnio 1 dalį per vieną mėnesį nuo kasacinio skundo įrašymo į Lietuvos Aukščiausiajame Teisme kasacine tvarka nagrinėtinų bylų sąrašą dienos proceso šalys privalo, o kiti dalyvaujantys byloje asmenys turi teisę raštu pateikti savo atsiliepimus į šį skundą. Atsiliepimas į kasacinį skundą surašomas ir pasirašomas tokia pat tvarka kaip ir kasacinis skundas.

Per nurodytą terminą dalyvaujantys byloje asmenys gali rašytiniu pareiškimu prisidėti prie paduoto kasacinio skundo (CPK 348 straipsnis).

PRIDEDAMA. Kasacinio skundo nuorašas (egzempliorius), išskyrus kasatorę, 4 lapai.

Civilinių bylų skyriaus raštinės vedėja

Ilona Kaulakytė

Ieškovė (kasatorė) Zofija Veronika Lipeikienė
Surašė advokatas Kęstutis Čilinskas, ieškovės Zofijos Veronikos Lipeikienės įgaliotas atstovas
Advokato K.Čilinsko kontora, Vykinto g. 7-2, LT-08118 Vilnius, vastra@exjure.com,
advokatasCilinskas@exjure.com, tel. 8 5 2460708, 861273446, fax. 8 5 2460709

LIETUVOS AUKŠČIAUSIAJAM TEISMUI

2011-04-13

Ieškovė (kasatorė):

Zofija Veronika Lipeikienė, a.k. 43706030038, gyv. J.Tumo-Vaižganto 9/1-14, Vilnius

Atsakovai:

Alfredas Rukšėnas, asmens kodas nežinomas, darbo vieta Genocido ir rezistencijos tyrimo departamentas, Gedimino pr. 40/1, Vilnius

VšĮ „Versmės“ leidykla, į.k.122732630, adr.Geležinkelio g. 6, LT-02100 Vilnius, atsiskaitomoji sąskaita LT027290000005467101, AB Parex bankas,

Ginčo suma: 5134,80 Lt.

KASACINIS SKUNDAS

Dėl Vilniaus 2 apylinkės teismo 2010 m. vasario 8 d. sprendimo,
Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 14 d. nutarties

Šios bylos ginčo esmė-ar Lietuvos Respublikos pripažintose neteisėtomis KGB represinėse prieš Lietuvos gyventojus bylose KGB tardytojų ir agentų suformuoti duomenys šiandien gali būti viešai cituojami kaip įrodymai ir objektyvūs faktai, kompromituojantys nuo represijų nukentėjusius asmenis.

I.Ieškovė Z. V. Lipeikienė kreipėsi į teismą nurodydama, kad 2006 m. „Papilė, II, III dalys“ (11-oji serijos „Lietuvos valsčiai“ monografija) atsakovo A. Rukšėno parengtame knygos trečiosios dalies skyriuje „Papilės valsčius pirmaisiais vokiečių okupacijos 1941-ųjų metų mėnesiais“, 469 psl. paskleisti ieškovės šeimą žeminančiame kontekste tikrovės neatitinkantys duomenys. Esą „Archyvinė medžiaga rodo, kad vokiečiai iš Papilės į Augustaičių kaimą atvarė daugiau kaip 100 sovietų karo belaisvių ir Jono Kondroto sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla. Stovykloje vokiečiai belaisvius iškratydavo, paimdavo dokumentus, pinigus, kitus vertingus daiktus. Po to jie iš stovyklos paimdavo po 4-5 belaisvius, vesdavo juos prie Ventos dešiniojo kranto ir ten prie duobių sušaudydavo. Po egzekucijos Jono Kondroto sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės. Šiose vaišėse dalyvavo ir Algirdas Bučikas, egzekucijos pradžioje motociklu atvažiavęs į Augustaičių kaimą. <...>. Vėliau gyventojai sušaudytų belaisvių kūnus iškasė, pergabeno į Girelės mišką ir čia palaidojo <...> 1951 m. spalio 19 d. ekshumacijos akto duomenimis, nužudyta buvo per 126 sovietinius karius“.

Pirmos ir antros instancijų teismų posėdžio metu ieškovė ir jos atstovas patikslino, kad visa citata pateikiama ieškinyje, siekiant parodyti kontekstą, o prašoma paneigti ir pripažinti neatitinkančiais tikrovės bei žeminančiais dalį citatos – duomenis, kad ieškovės šeimai priklausančioje sodyboje buvo įrengta šaudomų ir plėšiamų karo belaisvių stovykla ir kad vokiečiams po belaisvių sušaudymo ieškovų šeimos sodyboje buvo surengtos vaišės. Jonas Kondrotas yra ieškovės senelis ir jis yra tėvas O.Puskunigienei, į kurios baudžiamąją bylą nukreipia aptariama citata savo išnašoje. Karo belaisvių žudymas ir plėšimas yra nusikaltimas prieš žmoniškumą ir citatoje ieškovės šeimos pavaizdavimas kaip nusikaltimo bendrininkės žemina šeimos narių garbę ir orumą. Citatoje su išnaša bent jau Papilės gyventojams pakanka duomenų spręsti apie kokią šeimą eina kalba. Labai reikšminga šiuo požiūriu, kad citatos autorius atsakovas, rašydamas apie tą nusikaltimą, nurodo, kaip į įrodymą, į ieškovės motinos baudžiamąją bylą, tuo sudarydamas įspūdį, jog šeimos nariai buvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Įspūdis sustiprinamas tuo, jog autorius atsakovas niekur monografijoje nenurodo, kad ši byla buvo suformuota KGB, dabar yra pripažinta niekine, o nusikalstamoje veikoje tariamai savo parama dalyvavusios sodybos savininko J.Kondroto duktė O.Puskunigienė yra pripažinta kaip neteisėtai represuota.

II. Vilniaus 2 apylinkės teismas 2010 m. vasario 8 d. sprendimu ieškovės Z. V. Lipeikienės ieškinį atmetė. Teismas konstatavo, jog atsakovų paskleisti duomenys atitinka tikrovę ir nežemina ieškovės ir jos motinos garbės ir orumo. Nurodė, kad nagrinėjant bylą ieškovė patvirtino, jog senelio J. Kondroto sodyboje, kurį laiką buvo sovietų karo belaisviai, vėliau sušaudyti vokiečių prie Ventos dešiniojo kranto esančių duobių bei pripažino, kad visi kiti duomenys iš esmės atitinka objektyvias aplinkybes, tačiau iš atsakovų paskleistų duomenų skaitytojai galėjo suprasti, kad jos senelis rengė vaišes, motina grobė belaisvių turtą, rengė vaišes vokiečių kariams ir tokie duomenys žemina jos ir motinos garbę bei orumą, neatitinka tikrovės. Teismas nurodė, jog atsakovas A. Rukšėnas pateikdamas duomenis atsakovo VŠĮ „Versmės“ leidyklos išleistoje knygoje, vadovavosi archyvine medžiaga, esančia Lietuvos ypatingajame archyve (O. Puskunigienės baudžiamoji byla, (f.K-1, ap.58, b.26740/3); byla-formuliaru dėl O. Puskunigienės (f.K-1, ap.45, b.7290; Šiaulių apskrities Akmenės raj. KP dokumentais (f.5780, ap.3,b.11), Akmenės raj. MGB skyriaus 2 skyriaus dokumentais (f.K-1, ap.15, b.4); žiniomis apie Papilės valsčiaus Augustaičių km. gyventojus (saugomi LCVA). Teismas nurodė, kad aplinkybę, jog J. Kondroto sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla ir kad sodyboje buvo surengtos vaišės, patvirtina byloje surinkta įrodymų visuma, šie duomenys yra istoriniai ir jie nežemina ieškovės bei jos motinos garbės ir orumo, nes juose nėra nurodyta, kad ieškovė ar jos motina yra kokiu nors būdu susijusi su sovietų karo belaisvių laikymo stovykla, nėra duomenų, apie jų ruoštas vaišes vokiečių kareiviams.

Panevėžio apygardos teismas 2011-01-14 nutartimi atmetė ieškovės apeliacinį skundą, Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2010 m. vasario 8 d. sprendimą paliko nepakeistą. Teismas nurodė, jog faktus, kad netoli J. Kondroto sodybos buvo sušaudyti belaisviai, patvirtina ir O. Puskunigienės baudžiamosiose bylose esantys pačios O. Puskunigienės 1951-09-07 ir 1951-09-09 duoti paaiškinimai, kuriuose teigiama, jog į jos tėvo J. Kondroto sodybą vokiečių kariai atvarė belaisvius kareivius, karininkus, kurie buvo sušaudyti. Teismas konstatavo, kad paminėti duomenys leidžia konstatuoti, kad A. Rukšėno straipsnyje „Papilės valsčius pirmaisiais vokiečių okupacijos 1941-ųjų metų mėnesiais“ minimi įvykiai realiai vyko. Iš O. Puskunigienės baudžiamosiose bylose esančių O. Puskunigienės apklausos protokolų matyti, kad minimu metu ji su tėvais kartu negyveno, belaisvių sušaudymo dieną tik lankėsi pas tėvus, vėliau su motina pasišalino iš sodybos, išeidamos į Papilės miestelį. Ta aplinkybė, kad knygos išnašose nurodyta O. Puskunigienės byla, taip pat nežemina ieškovės bei jos motinos, nes nenurodoma, kad O. Puskunigienė yra sodybos gyventoja ar yra susijusi su nurodytais įvykiais, kad ji būtų kaltinama pagalba vokiečių kariams, pritarimu jų veiksams ar yra nuteista už kokius tai įvykdytus nusikaltimus, o tik nurodo, jog straipsnyje minimi įvykiai nustatyti minėtoje byloje esančiais duomenimis. Civilinio proceso kodekso 177 straipsnis nustato, kad įrodymai civilinėje byloje yra bet kokie faktiniai duomenys, kuriais remdamasis teismas įstatymų nustatyta tvarka konstatuoja, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių šalių reikalavimus bei atsikirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra. Teismas nurodė, kad iš O. Puskunigienės baudžiamosios bylos ištraukų, esančių byloje, matyti, kad juose yra duomenų apie vykusius įvykius, kuriuos pripažįsta buvus ir ieškovė, todėl teigti jog negalima vadovautis minėtos baudžiamosios bylos medžiaga nėra pagrindo. Be to, ta aplinkybė, kad O. Puskunigienė yra reabilituota, pripažinta neteisėtai nuteista, negali būti pakankamu pagrindu konstatuoti, jog visuose minėtos bylos dokumentuose esančios žinios apie knygoje aprašyti įvykius 1941 m., yra neteisingos, faktai iškreipti ir melagingi.

III. Kasacijos pagrindai – 346 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktai:

Skundžiamuose spredime ir nutartyje kaip įrodymu šaltiniu remdamiesi juridinės galios netekusia O.Puskunigienės baudžiamąja byla, teismai pažeidė Lietuvos Respublikos asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymą, Civilinio proceso kodekso 177 straipsnio 1 dalį, 182 straipsnio 1 dalį, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991-08-01 nutarimą Nr. I-1650 “Dėl VSK/KGB aukų atminimo įamžinimo“ bei nukrypo nuo Europos Žmogaus Teisių Teismo bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuluotos teisės taikymo ir aiškinimo praktikos.

Lietuvos Respublikos asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad okupacinių režimų represinių struktūrų bylose esantys duomenys be papildomo jų tyrimo negali būti pripažinti įrodymais. Šios nuostatos laikomasi ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. spalio mėn. 7 d. nutartyje baudžiamosiose bylose Nr. 4R-8PAsk/2010 teisėjų kolegija nurodė, kad „pagal Lietuvos Respublikos 1990 m. gegužės 2 d. Asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams

režimams, teisių atkūrimo įstatymo (Lietuvos Respublikos 2008 m. lapkričio 13 d. įstatymo Nr. X-1814 redakcija) 2 straipsnio 2 dalį okupacinių režimų represinių struktūrų bylose esantys duomenys be papildomo jų tyrimo negali būti pripažinti įrodymais. Akivaizdu, kad toks papildomas tyrimas yra reikalingas archyvinėje byloje esantiems duomenims patikrinti“. Analogiška išvada buvo padaryta ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. birželio mėn. 29 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 4R-7PAd/2010.

Nagrinėjamu atveju, Onos Puskunigienės archyvinės baudžiamosios bylos atžvilgiu buvo atliktas papildomas tyrimas, kurio metu nustatyta, kad visi byloje esantys faktai yra niekiniai. Byloje yra įrodymai - 1989-09-22 pažymėjimas Nr. 13/5026-89 apie O.Puskunigienės reabilitavimą po mirties, Lietuvos Generalinio prokuroro A.Klimavičiaus 2001-06-01 nutarimas, Lietuvos Aukščiausiasis teismo 2002-01-21 pažyma - , jog O.Puskunigienės baudžiamoji byla, kuria rėmėsi atsakovas, paskleisdamas duomenis, byloje esantys tardymo procesiniai dokumentai (liudytojų, kaltinamosios apklausų protokolai, teismo nuosprendis ir kiti teismo nagrinėjimo metu priimti procesiniai sprendimai, 1971-1972 m. atlikto papildomo tyrimo, atnaujinus bylą naujai paaiškėjusių aplinkybių, procesinių veiksmų dokumentai) **neteko juridinės galios ir yra niekiniai**. Vadinasi, remiantis Lietuvos Respublikos asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalimi bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, okupacinio režimo represinių struktūrų suformuotoje Onos Puskunigienės baudžiamojoje byloje esantys duomenys negali būti pripažinti įrodymais.

Pagal Civilinio proceso kodekso 177 straipsnio 1 dalį tam tikrais faktiniais duomenimis kaip įrodymais teismas remiasi ir konstatuoja tam tikrų aplinkybių buvimą ar nebuvimą įstatymų nustatyta tvarka. Nagrinėjamu atveju įstatymas - Lietuvos Respublikos asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalis - draudžia kaip įrodymu remtis represinių struktūrų suformuota Onos Puskunigienės baudžiamąja byla, kurios atžvilgiu buvo atliktas papildomas tyrimas ir nustatyta, kad visi joje esantys duomenys neturi juridinės galios ir yra niekiniai.

Todėl laikytina, kad teismai, kaip įrodymu šioje byloje vadovavęsi Onos Puskunigienės baudžiamosios bylos medžiaga bei laikydami, kad *“teigti jog negalima vadovautis minėtos baudžiamosios bylos medžiaga nėra pagrindo“* pažeidė Lietuvos Respublikos asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalį, Civilinio proceso kodekso 177 straipsnio 1 dalį ir nusižengė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus suformuluotai Lietuvos Respublikos asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalies taikymo ir aiškinimo praktikai.

Nagrinėjamu atveju teismai privaloma istorine tiesa ir įrodomąją galią turinčiais laikė KGB surinktus įrodymus, kurių šaltinio – KGB organizacijos ir jos keltų bylų - neteisėtumas yra laikomas visiems žinomu faktu.

Lietuvos ir kitų Baltijos valstybių okupacijos faktą ir Sovietų Sąjungos režimo neteisėtumą pripažino Europos žmogaus teisių teismas 2004-06-17 byloje Ždanoka prieš Latviją. Šio sprendimo 91 paragrafe Teismas nurodė, kad totalitarinis ir antidemokratinis komunistų partijos režimo pobūdis Centrinėje ir Rytų Europoje iki 1991 m. yra visuotinai žinoma istorinė tikrovė. Byloje Rekvenyi prieš Vengriją (1999-05-20), sprendimo 47 paragrafe Teismas pastebi, kad komunistų partijos rytų Europoje 1949 m. -1989 m. laikotarpiu veikė antidemokratiniais pagrindais. Vadinasi, Sovietų Sąjungos įvykdytos Lietuvos okupacijos ir Lietuvoje įvesto režimo neteisėtumas ir nedemokratiškumas yra teismo pripažintinas visiems žinomus faktu, kurio nereikia įrodinėti (Civilinio proceso kodekso 182 str. 1 punktas).

Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba 1991-08-01 nutarime Nr. I-1650 “Dėl VSK/KGB aukų atminimo įamžinimo“ KGB įvardijo, kaip organizaciją, didžiai nusikaltusią žmonijai, Lietuvos valstybei ir jos žmonėms. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba 1991-08-24 nutarimu Nr. I-1698 "Dėl Sovietų Sąjungos KGB veiklos Lietuvoje ištyrimo" buvo sudaryta komisija Sovietų Sąjungos KGB veiklai Lietuvoje iširti.

Atsakovai ir teismai tvirtina, kad be O. Puskunigienės bylos, toje byloje nurodytus faktus patvirtina kiti duomenys, įskaitant vieną iš represinių organų-Komunistų partijos laikraštį. Tačiau susipažinus su jų turiniu aiškiai matyti, kad tai yra sovietiniu represinių struktūrų surinktos medžiagos prieš represuotą O.Puskunigienės šeimą, duomenys. Tie duomenys yra analogiški tiems teiginiais, kurie jau pripažinti niekiniais, monografijoje jais nesiremiam, o jei atsakovai nori tais duomenimis remtis, tai turi laikytis Lietuvos Respublikos asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių

atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalies, kurioje yra nustatyta, kad okupacinių režimų represinių struktūrų bylose esantys duomenys be papildomo jų tyrimo negali būti pripažinti įrodymais.

Vadinasi, Vilniaus 2 apylinkės teismas ir Panevėžio apygardos teismas privaloma istorine tiesa ir įrodomąją galią turinčiais duomenimis laikydami KGB surinktus įrodymus, kurių šaltinio – KGB organizacijos ir jos keltų bylų - neteisėtumas yra laikomas visiems žinomu faktu, pažeidė ne tik aukščiau įvardintas Lietuvos Respublikos asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymo, Civilinio proceso kodekso 177 straipsnio 1 dalies nuostatas, bet ir CPK 182 straipsnio 1 dalį, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991-08-01 nutarimą Nr. I-1650 “Dėl VSK/KGB aukų atminimo įamžinimo”.

Nesilaikant minėtų CPK įrodymų vertinimo taisyklių, teismai padarė išvadą, jog paskleistosios žinios nežemina ieškovės ir jos šeimos. Teismai turėjo vertinti įrodymų visetą, atsižvelgdami į kontekstą. Karo belaisvių žudymas ir plėšimas yra nusikaltimas prieš žmoniškumą ir citatoje ieškovės šeimos pavaizdavimas kaip nusikaltimo bendrininkės žemina šeimos narių garbę ir orumą. Citatoje su išnaša bent jau Papilės gyventojams pakanka duomenų spręsti apie kokią šeimą eina kalba. Labai reikšminga šiuo požiūriu, kad citatos autorius atsakovas, rašydamas apie tą nusikaltimą, nurodo, kaip į įrodymą, į ieškovės motinos baudžiamąją bylą, tuo sudarydamas įspūdį, jog šeimos nariai buvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Įspūdis sustiprinamas tuo, jog autorius atsakovas niekur monografijoje nenurodo, kad ši byla buvo suformuota KGB, dabar yra pripažinta niekine, o nusikalstamoje veikoje tariamai savo parama dalyvavusios sodybos savininko J.Kondroto duktė O.Puskinigienė yra pripažinta kaip neteisėtai represuota.

Toks kontekstas, turint omenyje, kad dar kai kuriuos žmones tebeveikia represinių sovietinių struktūrų apkalbos apie „antitarybinius elementus“, aiškiai vaizduoja ieškovės šeimą kaip karo nusikaltėlių šeimą.

IV. Prašymas

Remiantis nurodytais teisiniais bei faktiniais pagrindais ir CPK 359 straipsnio 1 d. 4 punktu, prašome:

Vilniaus 2 apylinkės teismo 2010 m. vasario 8 d. sprendimą ir Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 14 d. nutartį panaikinti ir priimti naują sprendimą: ieškinį tenkinti;

Priteisti ieškovei (kasatoriai) iš atsakovų bylinėjimosi išlaidas

Priedai: teismų sprendimai, sutartis su advokatu, žyminio mokesčio apmokėjimo bei teisinių paslaugų apmokėjimo kvitai.

Pagarbiai,

Kasatorės atstovas pagal pavedimą
Advokatas Kęstutis Čilinskas